

การพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
เพื่อการเข้าสู่มาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ของชุมชน
Potentiality Development for the Housewife Groups to Approach the
Standard on the Community Product Management System in
Maesalongnok Sub-district, Mae Fa Luang District, Chiang Rai Province

(Received: August 19, 2019; Revised: May 1, 2020; Accepted : September 30, 2020)

ทิพย์วัลย์ ศรีพรหม^{1*} อัจฉรา สินไชยกุล¹ ณัฐธิดา จุมปา²

Thippawan Sriprom^{1*} Atchara Sinchaikul¹ Natthida Chumpa²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านให้สามารถเข้าสู่มาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ของชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มแม่บ้านตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย จำนวน 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มน้ำพริกบ้านตงจาไส จำนวน 10 คน 2) กลุ่มผ้าปักลายเย้าบ้านเลาสิบ จำนวน 17 คน 3) กลุ่มแม่บ้านลือผ้าปักบ้านธาตุ จำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ชุด คือ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบวิเคราะห์สถานการณ์ และ 3) แบบประเมินศักยภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ การวิเคราะห์เชิงบรรยาย และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของตารางประกอบคำบรรยาย

การประเมินศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านตามมาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มน้ำพริกบ้านตงจาไส ในภาพรวมกลุ่มจัดอยู่ในระดับศักยภาพค่อนข้างต่ำ โดยส่วนใหญ่กลุ่มยังไม่มีการจัดทำเอกสาร/หลักฐาน ตามระบบ 2) กลุ่มผ้าปักลายเย้าบ้านเลาสิบ ในภาพรวมกลุ่มจัดอยู่ในระดับศักยภาพปานกลาง โดยส่วนใหญ่มีเอกสาร/หลักฐาน ตามข้อกำหนด แต่ยังไม่มีการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบครบถ้วน 3) กลุ่มลือผ้าปักบ้านธาตุ ในภาพรวมกลุ่มจัดอยู่ในระดับศักยภาพปานกลาง โดยส่วนใหญ่มีเอกสาร/หลักฐาน ตามข้อกำหนด แต่ยังไม่มีการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบครบถ้วน

จากการศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่ม และการประเมินศักยภาพตนเองของกลุ่มแม่บ้านตามมาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 3 กลุ่ม พบว่า กลุ่มแม่บ้านตำบลแม่สลองนอกยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน อีกทั้งการออกแบบปรับปรุงพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์ยังไม่สอดคล้องกับแนวทางการตลาด และจากการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน พบว่า กลุ่มแม่บ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบัญชีและ

¹ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Research and Development Institute, Chiang Rai Rajabhat University

* e-mail: Kung.rdi@gmail.com

² คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Faculty of Management Science, Chiang Rai Rajabhat University

การเงิน สามารถคำนวณต้นทุนการผลิต ทั้งด้านการจัดทำระบบบัญชี การบริหารเงิน และการจัดการทางการเงิน อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถเข้าใจในการใช้ข้อมูลทางบัญชีในการวางแผนการเงินและภาษี การจัดทำแผนบริหารเงิน และการจัดการทางการเงิน ตามหลักวิชาการที่ถูกต้อง ซึ่งจะส่งผลให้กลุ่มแม่บ้านรู้สถานะที่แท้จริงของการดำเนินงานได้อย่างถ่องแท้อีกด้วย อีกทั้งยังมีการพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ พบว่า กลุ่มแม่บ้านได้มีการพัฒนา ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงฉลากผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค และสอดคล้องกับตัวสินค้า และทั้งมีการออกแบบสติ๊กเกอร์บรรจุภัณฑ์ที่สอดคล้องกับตัวผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่มแม่บ้าน

แนวทางการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านในการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง และสามารถเข้าสู่มาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุน ส่งเสริมการขอรับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มแม่บ้าน หรือควรมีการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการหรือขั้นตอนการยื่นขอมาตรฐานและระบบมาตรฐานสินค้าประเภทต่าง ๆ ที่สะดวกไม่ยุ่งยากซับซ้อนและทราบผลเร็ว หากเป็นไปได้ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐจัดเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจประเมิน และให้คำปรึกษา คำแนะนำในลักษณะเป็นที่ปรึกษา โดยจะเป็นแนวทางที่กลุ่มแม่บ้านสามารถนำมาปฏิบัติได้และมีความคล่องตัวในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านดำเนินการจัดทำสินค้าให้ตรงกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์มากที่สุด อีกทั้งการกำหนดแผนการส่งเสริมการตลาด และควรมีการสนับสนุนงบประมาณในลักษณะโครงการ/กิจกรรม ของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมากขึ้นซึ่งจะทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นและกลุ่มแม่บ้านเกิดแรงจูงใจที่จะขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อไปอันจะทำให้กลุ่มแม่บ้านเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มากขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ กลุ่มแม่บ้าน ตำบลแม่สองนอก ผลิตภัณฑ์ชุมชน

Abstract

The objective of this research was to develop the housewife groups' potentials to approach the standard on the community product management system in Maesalongnok sub-district, Mae Fa Luang district, Chiang Rai province. Data were collected from 3 housewife groups in Maesalongnok district, Mae Fa Luang district, Chiang Rai province; 1) Ban Tong Ja Sai's Chilli Paste Group consisted of 10 people, 2) Ban Lao Sib's Yao Tribal Hand Embroidered Fabric Group consisted of 17 people, and 3) Ban That's Lisu Tribal Hand Embroidered Fabric Group consisted of 11 people. Research instruments used in this study are 3 sets which are 1) interview form, 2) SWOT analysis form, and 3) evaluation form. Data were analyzed by using content analysis and narrative analysis, and analyzed the data by using the instant statistical program. The statistics used in this

study are frequency, percentage, and present the results of the data analysis in the form of a description table.

For their self-assessments according to the standard on the community product management system, the findings revealed that the overall potentiality of Ban Tong Ja Sai's Chilli Paste Group was quite low, because there was mostly no documentation or evidences according to the system. On the contrary, both Ban Lao Sib's Yao Tribal Hand Embroidered Fabric Group as well as Ban That's Lisu Tribal Hand Embroidered Fabric Group had a moderate level of the overall potentiality; the documentation or evidences were managed according to the regulation without implementation in a systematic and complete manner.

According to the community product management system standard, the finding of the group management potentiality as well as the self-assessment of the three housewife groups revealed that the lack of knowledge on accounting and financial management; moreover, product improvement and package design were not consistent with the market demand trend. Even so, when their potentials on the accounting and financing management had already been developing, they learned more knowledge that brought them the capacity on calculating the production cost and preparing the suitable accounting and finance management system effectively. Moreover, they clearly understood how to employ the accounting data for dealing with tax and financial planning; money management planning; and financial management planning according to the accurate technicalities could completely indicate the actual situation of the group's operation. In addition, for the product and package development, housewife groups had developed, improved, and changed the labels that were conformed to the products in order to meet the consumer needs, and also designed the sticker label related to the product of each housewife group.

The finding on the management guidelines for strengthening community products and being able to approach the community product management system standard revealed that the government sectors should participate in supporting and promoting the application of the community product standard for the housewife groups, or passing on the knowledge and perception of applying for the standards of any kind of products that uncomplicated, convenient, and fast informed procedure were provided. That auditors as mentors for consulting and advising should be provided by the government sectors as much as possible would help them to achieve their effective and agile operations as so

to create the most improved products according to the standards. Moreover, marketing promotion plan should be provided; meanwhile, some supportive budgets should be offered in the form of projects or activities by the government sectors in order to further develop the housewife groups' product quality. The more their products get the high quality, the more their motivation for certifying their community products will be increased. Then the housewife groups will more appreciate the benefits of the community product certification.

Keywords: Potentiality development, Housewife groups, Maesalongnok sub-district, Community product

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) อยู่ในห้วงเวลาของการปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้านที่สั่งสมมานานท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดมากขึ้น การแข่งขันด้านเศรษฐกิจจะเข้มข้นมากขึ้น สังคมโลกจะมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้นเป็นสภาพไร้พรมแดน การพัฒนาเทคโนโลยีจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและจะกระทบชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมาก ขณะที่ประเทศไทยมีข้อจำกัดของปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์เกือบทุกด้านและจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาที่ชัดเจนขึ้น ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 นับเป็นจังหวะเวลาที่ทำทาทายอย่างมากที่ประเทศไทยต้องปรับตัวขนานใหญ่ โดยจะต้องเร่งพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรม ให้เป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกด้านเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยท่ามกลางการแข่งขันในโลกที่รุนแรงขึ้นมากแต่ประเทศไทยมีข้อจำกัดหลายด้าน และประเทศต้องเร่งพัฒนาปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ในทุกด้าน ซึ่งต้องดำเนินการควบคู่กับการเร่งยกระดับทักษะฝีมือแรงงานกลุ่มที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงานและกลุ่มที่อยู่ในตลาดแรงงานในปัจจุบันให้สอดคล้องกับสาขาการผลิตและบริการเป้าหมาย และการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี รวมถึง การพัฒนาคนในภาพรวมให้เป็นคนที่สมบูรณ์ในทุกช่วงวัยที่สามารถบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เป็นสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตได้อย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทุนมนุษย์จากการยกระดับคุณภาพการศึกษา การเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ และยกระดับคุณภาพบริการสาธารณสุขให้ทั่วถึงในทุกพื้นที่ นอกจากนั้นในช่วงเวลาต่อจากนี้การพัฒนาต้องมุ่งเน้นการพัฒนาเชิงพื้นที่และเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของเมืองต่าง ๆ ให้สูงขึ้นภายใต้การใช้นโยบายมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะการใช้ที่ดิน การจัดระเบียบผังเมือง และความปลอดภัยตามเกณฑ์เมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมเพื่อกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทั่วถึงและเป็นการสร้างฐานเศรษฐกิจและรายได้จากพื้นที่เศรษฐกิจใหม่มากขึ้น ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำภายในสังคมไทยลง และในขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันจากการ

พัฒนาเมืองให้น่าอยู่เป็นพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ทั้งตอนในและตามแนวจุดชายแดนหลัก (สำนักนายกรัฐมนตรี.
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559 : 1)

จังหวัดเชียงราย เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะพื้นที่ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยว ทางศิลปวัฒนธรรมที่มีนักท่องเที่ยวมาเยือนจำนวนมากและเพิ่มขึ้นในแต่ละปี จึงทำให้มีสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนที่หลากหลาย ทั้งนี้ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีอย่างหลากหลายแต่ยังขาดกระบวนการบริหารจัดการที่ถูกต้องและเป็นระบบ เพื่อให้สินค้าชุมชนสามารถสร้างรายได้ สร้างงานให้กับคนในท้องถิ่นและชุมชน โดยสินค้าจะสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนสินค้าต้องมีมาตรฐาน คือ “มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน” ซึ่งมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน คือ ข้อกำหนดด้านคุณภาพที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นที่เชื่อถือเป็นที่ยอมรับ และสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อยกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ทั้งนี้กลุ่มแม่บ้านตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ซึ่งในปัจจุบัน พบว่า การดำเนินงานด้านการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนยังไม่มีกระบวนการจัดการที่มีประสิทธิภาพ เช่น ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านบุคลากรที่รับผิดชอบงานการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชน ด้านงบประมาณไม่มีการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เพียงพอและทั่วถึง บุคลากรที่เกี่ยวข้องยังไม่เคยได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชน และไม่มีการติดตามผลประเมินผลการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เป็นต้น

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจการศึกษาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เพื่อพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ของชุมชน ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ทางกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้กำหนดไว้ให้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพสำหรับกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน และท้องถิ่นนำไปใช้ในการบริหารจัดการให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะต้องครอบคลุมรูปแบบการจัดการธุรกิจ 5 หมวด คือ หมวด 1 ด้านการบริหารองค์กรและบุคลากร หมวด 2 การบริหารจัดการตลาดและลูกค้า หมวด 3 การบริหารจัดการด้านการผลิตและบริการ หมวด 4 การบริหารจัดการด้านบัญชี และการเงิน หมวด 5 ด้านการปรับปรุงและพัฒนาสู่ความยั่งยืน อันจะเป็นการพัฒนาศักยภาพคน กลุ่มหรือองค์กรด้านอาชีพ ในชุมชนเพื่อให้กลุ่มแม่บ้านตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ให้มีความเข้าใจและมีความรู้ในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งมีการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และสามารถเข้าสู่มาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยมีกระบวนการและวิธีการจัดการทุนทางธรรมชาติ ทรัพยากรในท้องถิ่น ผลผลิตที่ได้ มีการนำความรู้และภูมิปัญญาหรือทุนทางสังคมมาบริหารจัดการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อครอบครัวชุมชน และสังคม เพื่อประโยชน์ในการบริโภค สร้างอาชีพที่มั่นคง และสร้างรายได้แก่คนในครอบครัวและชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่มแม่บ้านตำบลแม่สองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามารถเข้าสู่มาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ของชุมชน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. กลุ่มแม่บ้านตำบลแม่สองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีการพัฒนาและสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนและเติบโตอย่างมีคุณภาพ
2. ทราบแนวทางในการพัฒนาอาชีพและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน รวมทั้งแนวทางในการพัฒนาธุรกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน
3. คนในชุมชนและท้องถิ่นมีความสามารถในการสร้างงาน สร้างอาชีพ รวมทั้งมีความสามารถในการคิด การวิเคราะห์ปัญหา และสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม และสามารถนำข้อมูลที่ได้เป็นต้นแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนอื่นได้

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน โดยใช้การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคขององค์กร ที่เกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านที่ผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด ซึ่งการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เป็นการวิเคราะห์ภายในองค์กร โอกาสและอุปสรรค เป็นการวิเคราะห์ภายนอกองค์กร
2. การวิเคราะห์การบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้าน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ร่วมกับการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการธุรกิจ 5 หมวด คือ หมวด 1 ด้านการบริหารองค์กรและบุคลากร หมวด 2 การบริหารจัดการตลาดและลูกค้า หมวด 3 การบริหารจัดการด้านการผลิตและบริการ หมวด 4 การบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน หมวด 5 ด้านการปรับปรุงและพัฒนาสู่ความยั่งยืน เพื่อให้ทราบว่า มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารจัดการอยู่ในระดับใด และกลุ่มแม่บ้านมีปัญหาลักษณะใดในการบริหารจัดการอยู่ในระดับใด ควรมีการปรับปรุงด้านใดให้มีความเข้มแข็งและสามารถเข้าสู่มาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ กลุ่มแม่บ้านที่ผลิตผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย จำนวน 13 หมู่บ้าน

กลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้การเลือกแบบมีจุดมุ่งหมาย หรือการเลือกแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการพิจารณาของผู้วิจัยโดยตรงที่เน้นลักษณะของ กลุ่มตัวอย่างที่มีการดำเนินงานที่เป็นกลุ่มแม่บ้าน โดยผู้วิจัยเจาะจงเลือกจากกลุ่มแม่บ้านที่มีการดำเนินงานของกลุ่มมาแล้วมากกว่า 1 ปี มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประธาน รองประธาน และสมาชิกของกลุ่ม ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มน้ำพริกบ้านตงจาใส จำนวน 10 คน 2) กลุ่มผ้าปักบ้านเลาสิบ จำนวน 17 คน และ 3) กลุ่มแม่บ้านลิซอผ้าปักบ้านธาตุ จำนวน 11 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ชุด

1. แบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยทำการศึกษาดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
2. แบบวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่มเพื่อร่วมกันศึกษาศักยภาพการดำเนินงานและหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน

3. แบบประเมินศักยภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นแบบสอบถามแบบ Rating Scale โดยมีระดับการให้คะแนน 5 ระดับ ผู้วิจัยใช้แบบประเมินที่ปรับปรุงจากการประเมินตนเองตามมาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชน (มจก.) ประเมินการจัดการธุรกิจ 5 หมวด คือ หมวด 1 การบริหารจัดการองค์กรและบุคลากร หมวด 2 การบริหารจัดการตลาดและลูกค้า หมวด 3 การบริหารจัดการด้านการผลิตและบริการ หมวด 4 การบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน หมวด 5 ด้านการปรับปรุงและพัฒนาสู่ความยั่งยืน

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้การวิเคราะห์คะแนนการประเมิน โดยมีเกณฑ์การประเมินเพื่อให้ทราบว่าการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารจัดการอยู่ในระดับใด และกลุ่มแม่บ้านทราบผลการประเมินเพื่อใช้ในการปรับปรุงด้านใดให้มีความเข้มแข็งและสามารถเข้าสู่มาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ของชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และเอกสารอื่น ๆ ตลอดจนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้าน

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามที่เก็บข้อมูลตามเครื่องมือที่กำหนดไว้ในการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดไว้ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มแม่บ้านที่ได้คัดเลือกทั้งหมด 3 กลุ่ม โดยใช้แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปและสถานภาพกลุ่ม เช่น ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ

การผลิต ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการตลาด ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานเบื้องต้น นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาสาระ การสังเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอเชิงพรรณนา

ระยะที่ 2 การสนทนากลุ่ม ทั้งหมด 3 กลุ่มแม่บ้าน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพการดำเนินงาน และหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์สถานการณ์ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาสาระ การสังเคราะห์เนื้อหานำเสนอเชิงพรรณนา

ระยะที่ 3 การประเมินกลุ่มแม่บ้านที่ได้คัดเลือกทั้งหมด 3 กลุ่ม โดยใช้แบบประเมินศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน การประเมินตนเองตามมาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชน (มจก.) ประเมินการจัดการธุรกิจ 5 หมวด โดยมีเกณฑ์การประเมินเพื่อให้ทราบว่ามีการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารจัดการ อยู่ในระดับใด และมีการนำข้อมูลคืนสู่กลุ่มแม่บ้านให้กลุ่มทราบผลการประเมินเพื่อใช้ในการปรับปรุงด้านใด ให้มีความเข้มแข็งและสามารถเข้าสู่มาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ของชุมชน นำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ทางสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

1. ศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

กลุ่มน้ำพริกบ้านตงจาไส พบว่า ทำการผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปน้ำพริก มีทั้งน้ำพริกกุ้งและน้ำพริกหม่าล่า โดยเป็นการรวมกลุ่มกันเอง ขนาดของกลุ่มแม่บ้านเป็นขนาดเล็ก มีสมาชิกไม่เกิน 15 คน โดยภาพรวมสมาชิกของกลุ่มมีทักษะและความรู้ในการผลิตน้ำพริก ในด้านบุคลากรกลุ่มยังไม่มีกำหนดโครงสร้าง แต่มีการแบ่งหน้าที่ของประธาน รองประธาน กรรมการ และสมาชิกอย่างชัดเจน มีระยะเวลาดำเนินการอยู่ในช่วง 4-6 ปี มีรายได้ของกลุ่ม 15,000-20,000 บาท ต่อเดือน มีเงินทุนหมุนเวียนในการซื้อวัตถุดิบเป็นเงินทุนหมุนเวียนที่ได้จากการรวมหุ้นกัน และมาจากกำไรที่ได้รับจากการจำหน่ายตั้งแต่เริ่มต้น และกลุ่มแม่บ้านยังไม่มีระบบควบคุมทางด้านการเงิน ไม่มีการดำเนินการสรุปผลกำไร ขาดทุน การจัดเก็บข้อมูลการเงิน ที่เหมาะสม โดยมีศักยภาพการผลิตด้านวัตถุดิบ มีแหล่งจัดซื้อวัตถุดิบในการผลิตน้ำพริกที่เพียงพอในการใช้ผลิตแต่ไม่ใช่วัตถุดิบในท้องถิ่น โดยเป็นการสั่งซื้อวัตถุดิบจากแหล่งอื่น มีรูปแบบในการจัดจำหน่ายน้ำพริก 2 ลักษณะ คือ ขายปลีก โดยจะดำเนินการขายปลีก ณ แหล่งผลิต และตลาดในชุมชน

จากการศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค พบว่า มีจุดแข็ง คือ มีประธานเป็นผู้นำที่ดี มีความเสียสละ พุ่มเทให้กับงานในการนำสมาชิกดำเนินงานกลุ่ม และมีสูตรในการผลิตน้ำพริกและทำการผลิตมาเป็นเวลานาน โดยสมาชิกมีทักษะประสบการณ์ในการผลิตน้ำพริกเป็นอย่างดี มีจุดอ่อน คือ กลุ่มยังขาดความรู้และทักษะในการจัดระบบการเงิน-การบัญชี การจดบันทึกไม่ถูกต้อง บันทึกบ้างเป็นบางครั้ง ไม่ทราบต้นทุนการผลิตที่แท้จริง ผลิตภัณฑ์น้ำพริกมีฉลากกระปุกน้ำพริกที่ไม่แสดงรายละเอียดข้อมูลครบถ้วน ฉลากไม่สวย ไม่มีตราสัญลักษณ์ (Logo) ของตนเอง อีกทั้งบรรจุภัณฑ์มีสภาพด้อย ดูไม่มีมูลค่า บรรจุภัณฑ์ไม่คงทน มีโอกาส คือ กลุ่มน้ำพริกบ้านตงจาไสได้รับโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนและ

ช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ และมีอุปสรรค คือ กลุ่มผู้บริโภคจำนวนน้อย และผลิตภัณฑ์น้ำพริกยังขาดความเชื่อมั่น เชื่อถือจากผู้บริโภค

กลุ่มผ้าปักลายเข้าบ้านเลาสิบ พบว่า ทำการผลิตภัณฑ์กระเป่าและเครื่องแต่งกายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะเป็นลายเข้าผ้าปักชนเผ่าเมี่ยน มีผลิตภัณฑ์ทั้งกระเป่า ผ้าคลุม ผ้าปูโต๊ะ ผ่าตกแต่ง และชุดชนเผ่าเมี่ยน โดยเป็นการรวมกลุ่มกันจากการเข้าร่วมโครงการของภาครัฐ “โครงการชุมชนพอเพียง” ขนาดของกลุ่มแม่บ้านเป็นขนาดย่อม มีสมาชิกระหว่าง 16-50 คน ระยะเวลาดำเนินการอยู่ในช่วง 7-9 ปี มีรายได้ของกลุ่ม 5,000-7,000 บาท ต่อเดือน ในการซื้อวัตถุดิบ เป็นเงินทุนหมุนเวียนเริ่มแรกมาจากการสนับสนุนจากภาครัฐ กลุ่มแม่บ้านยังไม่มีระบบควบคุมทางการเงิน อย่างไรก็ตามกลุ่มผ้าปักบ้านเลาสิบมีการบันทึกรายการ รายรับ-รายจ่าย หรือระบบบัญชีอย่างง่าย ๆ โดยประธานเป็นผู้ดำเนินการ แต่ยังไม่มีการดำเนินการสรุป ผลกำไร ขาดทุน การจัดเก็บข้อมูลการเงินที่เหมาะสม มีการจัดจำหน่ายแบบขายปลีก ในด้านบุคลากรกลุ่ม มีการกำหนดโครงสร้างและการแบ่งหน้าที่ของประธาน รองประธาน กรรมการ และสมาชิกอย่างชัดเจน

จากการศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค พบว่า มีจุดแข็ง คือ การมีคู่แข่งในตลาดน้อย อีกทั้งมีจุดแข็งในเรื่องวัตถุดิบ กลุ่มผ้าปักบ้านเลาสิบมีแหล่งวัตถุดิบเพียงพอ หาได้ง่าย และราคาไม่สูง ประกอบกับกลุ่มมีผู้นำที่ดี มีประธานที่มีความเสียสละ ทุ่มเทให้ก้งงานในการนำสมาชิกดำเนินงานกลุ่ม และกลุ่มมีสถานที่ผลิต มีอาคารที่ทำการกลุ่มเป็นของตนเอง แยกสถานที่ผลิตชัดเจน มีจุดอ่อน คือ กลุ่มยังขาดความรู้และทักษะในการจัดระบบการเงิน-การบัญชี การจดบันทึกบัญชี ที่กลุ่มมีการบันทึกบ้างเป็นบางครั้ง แต่ยังไม่มีความถูกต้องและเป็นระบบ ยังไม่มีโอกาส คือ การสนับสนุนและช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ กลุ่มมีโอกาสพัฒนาเพราะดำเนินงานสร้างงานให้กับหมู่บ้าน มีอุปสรรค คือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดเตรียมเอกสาร และกลุ่มยังไม่เคยดำเนินการขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มเสื้อผ้าปักบ้านธาตุ พบว่า ทำการผลิตภัณฑ์กระเป่าและเครื่องแต่งกายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะเป็นลายเข้าผ้าปักชนเผ่าลีซอ มีผลิตภัณฑ์ทั้งกระเป่า หมวก และชุดชนเผ่าลีซอ โดยเป็นการรวมกลุ่มกันเอง มีสมาชิกระหว่าง 16-50 คน ในด้านบุคลากร กลุ่มยังไม่มีกำหนดโครงสร้าง แต่มีการแบ่งหน้าที่ ของประธาน รองประธาน กรรมการ และสมาชิกอย่างชัดเจน มีระยะเวลาดำเนินการอยู่ในช่วง 10 ปี ขึ้นไป มีรายได้ของกลุ่ม 5,000-7,000 บาท ต่อเดือน กลุ่มแม่บ้านยังไม่มีระบบควบคุมทางการเงิน และไม่มี การดำเนินการสรุปผลกำไร ขาดทุน และการจัดเก็บข้อมูลการเงินที่เหมาะสม โดยวัตถุดิบไม่ใช่วัตถุดิบในท้องถิ่นจะเป็นการสั่งซื้อวัตถุดิบจากแหล่งอื่น รูปแบบในการจัดจำหน่าย คือ ผลิตตามการสั่งซื้อ หากได้รับคำสั่งซื้อจะส่งต่อไปยังสมาชิกกลุ่มให้ดำเนินการผลิตตามแบบที่ได้รับการสั่งนำมาจำหน่ายต่อไป

จากการศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค พบว่า มีจุดแข็ง คือ การผลิตผลิตภัณฑ์มีแหล่งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเพียงพอ อีกทั้งใช้สมาชิกเป็นแรงงานในการผลิต โดยมีทักษะ ประสบการณ์ในการผลิต มีประสบการณ์ในการเย็บปัก มีจุดอ่อน คือ ยังขาดความรู้และทักษะในการจัดระบบการเงิน-การบัญชี ผลิตภัณฑ์ไม่มีฉลากแสดงรายละเอียดข้อมูลครบถ้วน ไม่มีตราสัญลักษณ์ของตนเอง บรรจุภัณฑ์มีลักษณะธรรมดา ใส่ซองพลาสติกใส บรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม และยังขาดการพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ

มีโอกา คือ มีโอกาสจากการได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ มีอุปสรรค คือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดเตรียมเอกสาร และการขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

2. ศักยภาพการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านตำบลแม่สองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านตามแบบระบบมาตรฐาน
การจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชน (มจก.) 5 หมวด

ระบบมาตรฐานการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชน (มจก.)	หน่วย : ร้อยละ		
	บ้านตงจาใส	บ้านเลาสิบ	บ้านธาตุ
หมวด 1 ด้านการบริหารองค์กรและบุคลากร	35.00	71.62	45.23
หมวด 2 ด้านการบริหารจัดการตลาดและลูกค้า	29.00	61.76	56.36
หมวด 3 ด้านการบริหารจัดการด้านการผลิตและการบริหาร	44.00	70.00	51.59
หมวด 4 ด้านการบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน	28.33	26.47	37.12
หมวด 5 ด้านการปรับปรุงและพัฒนาสู่ความยั่งยืน	34.72	60.29	47.73
ภาพรวม	35.00	58.03	47.61

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านตามแบบระบบมาตรฐานการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชน (มจก.) 5 หมวด พบว่า

กลุ่มน้ำพริกบ้านตงจาใส ในภาพรวมกลุ่มจัดอยู่ในระดับศักยภาพค่อนข้างต่ำ คิดเป็นร้อยละ 35.00 โดยส่วนใหญ่กลุ่มยังไม่มีการจัดทำเอกสาร/หลักฐาน ตามระบบ แต่เริ่มมีแนวทางการปฏิบัติที่สอดคล้องกับระบบ โดยกลุ่มแม่บ้านน้ำพริกบ้านตงจาใสมีการจัดระบบมากที่สุดใน หมวด 3 ด้านการบริหารจัดการด้านการผลิตและการบริหาร คิดเป็นร้อยละ 44.00 รองลงมาคือ หมวด 1 ด้านการบริหารองค์กรและบุคลากร คิดเป็นร้อยละ 35.00 หมวด 5 ด้านการปรับปรุงและพัฒนาสู่ความยั่งยืน คิดเป็นร้อยละ 34.72 หมวด 2 ด้านการบริหารจัดการตลาดและลูกค้า คิดเป็นร้อยละ 29.00 และหมวด 4 ด้านการบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน คิดเป็น ร้อยละ 28.33 ตามลำดับ

กลุ่มผ้าปักลายเข้านบ้านเลาสิบ ในภาพรวมกลุ่มจัดอยู่ในระดับศักยภาพปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 58.03 โดยส่วนใหญ่มีเอกสาร/หลักฐาน ตามข้อกำหนด แต่ยังไม่มีการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ครบถ้วนโดยกลุ่มแม่บ้านผ้าปักบ้านเลาสิบมีการจัดระบบมากที่สุดในหมวด 1 คือ ด้านการบริหารองค์กรและบุคลากร คิดเป็นร้อยละ 71.62 รองลงมา คือ หมวด 3 ด้านการบริหารจัดการด้านการผลิตและการบริหาร คิดเป็นร้อยละ 70.00 หมวด 2 ด้านการบริหารจัดการตลาดและลูกค้า คิดเป็นร้อยละ 61.76 หมวด 5 ด้านการปรับปรุงและพัฒนาสู่ความยั่งยืน คิดเป็นร้อยละ 60.29 และหมวด 4 ด้านการบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน คิดเป็นร้อยละ 26.47 ตามลำดับ

กลุ่มสีซอผ้าปักบ้านธาตุ ในภาพรวมกลุ่มจัดอยู่ในระดับศักยภาพปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 47.61 โดยส่วนใหญ่มีเอกสาร/หลักฐาน ตามข้อกำหนด แต่ยังไม่มีการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบครบถ้วน โดยกลุ่มแม่บ้านผ้าปักบ้านธาตุมีการจัดระบบมากที่สุดในหมวด 2 ด้านการบริหารจัดการตลาดและลูกค้า คิดเป็นร้อยละ 56.36 รองลงมา คือ หมวด 3 ด้านการบริหารจัดการด้านการผลิตและการบริหาร คิดเป็นร้อยละ 51.59 หมวด 5 ด้านการปรับปรุงและพัฒนาสู่ความยั่งยืน คิดเป็นร้อยละ 47.73 หมวด 1 ด้านการบริหารองค์กรและบุคลากร คิดเป็นร้อยละ 45.23 และหมวด 4 ด้านการบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน คิดเป็นร้อยละ 37.12 ตามลำดับ

จากการศึกษาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน และการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านตามมาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 3 กลุ่ม พบว่า กลุ่มแม่บ้านตำบลแม่สองนอกยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน อีกทั้งการออกแบบปรับปรุง พัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์ ยังสอดคล้องกับแนวทางการความต้องการของตลาด คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านตำบลแม่สองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เพื่อการเข้าสู่มาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ของชุมชน จำนวน 2 เรื่อง ดังนี้

1. การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงินเพื่อการเข้าสู่มาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชน” เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบัญชีและการเงิน วิธีการคำนวณต้นทุนการผลิต ทั้งด้านการจัดทำระบบบัญชีการบริหารเงินและการจัดการทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งให้สามารถเข้าใจในการใช้ข้อมูลทางบัญชีในการวางแผนการเงินและภาษี การจัดทำแผนบริหารเงิน และการจัดการทางการเงิน ตามหลักวิชาการที่ถูกต้อง ซึ่งจะส่งผลให้กลุ่มแม่บ้านรู้สถานะที่แท้จริงของการดำเนินงานได้อย่างถ่องแท้อีกด้วย

2. การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เพื่อการเข้าสู่มาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชน” เพื่อเป็นการผลิตผลิตภัณฑ์ เป็นการพัฒนา ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค การร่วมกันระหว่างกลุ่มแม่บ้านและวิทยากรเพื่อร่วมกันออกแบบ ปรับปรุง พัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือบรรจุภัณฑ์ สอดคล้องกับตัวสินค้า การออกแบบฉลากบรรจุภัณฑ์ที่สอดคล้องกับตัวผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่มแม่บ้าน

3. แนวทางการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามารถเข้าสู่มาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ของชุมชน

3.1 ควรให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุน ส่งเสริมการขอรับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มแม่บ้าน หรือควรมีการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการหรือขั้นตอนการยื่นขอมาตรฐานและระบบมาตรฐานสินค้าประเภทต่าง ๆ ที่สะดวก ไม่ยุ่งยากซับซ้อนและทราบผลเร็ว หากเป็นไปได้ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐจัดเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจประเมินและให้คำปรึกษา คำแนะนำในลักษณะเป็นที่ปรึกษา โดยจะเป็นแนวทางที่กลุ่มแม่บ้านสามารถนำมาปฏิบัติได้และมีความคล่องตัวในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านดำเนินการจัดทำสินค้าให้ตรงกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์มากที่สุด

3.2 กลุ่มแม่บ้านต้องการให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนงบประมาณในลักษณะโครงการ/กิจกรรม ของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมากขึ้นซึ่งจะทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นและกลุ่มแม่บ้านเกิดแรงจูงใจที่จะขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อไป

3.3 หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุน ส่งเสริมด้านการตลาด การกำหนดแผนการส่งเสริมการตลาด หรืออาจจะหาช่องทางการจัดจำหน่ายให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้าน อันจะทำให้กลุ่มแม่บ้านเกิดแรงจูงใจที่จะขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

3.4 ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มแม่บ้านที่ผลิตสินค้าชนิดเดียวกันมีการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารหรือแลกเปลี่ยนช่วยเหลือกันในด้านต่าง ๆ เช่น การกำหนดราคาที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน หรือการช่วยเหลือด้านวัตถุดิบ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ รูปแบบผลิตภัณฑ์ รวมถึงการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้าน อันจะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่าง ๆ และถือว่าเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้อย่างดี เพื่อเป็นการรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนด หน่วยงานภาครัฐควรมีการส่งเสริมการจดทะเบียนสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อป้องกันการลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้าน

3.5 หน่วยงานภาครัฐควรมีการช่วยเหลือทางด้านการประชาสัมพันธ์ให้กับกลุ่มแม่บ้านให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มากขึ้น เพื่อให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกิดความภูมิใจในเครื่องหมายสัญลักษณ์ที่ได้รับมา

การอภิปรายผล

1. ศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค พบว่า ทุกกลุ่มแม่บ้านมีจุดแข็ง คือ คู่แข่งในตลาดน้อย เนื่องจากผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว การผลิตผลิตภัณฑ์โดยมีแหล่งวัตถุดิบเพียงพอที่ใช้ในการผลิต อีกทั้งใช้สมาชิกเป็นแรงงานในการผลิต โดยมีทักษะ ประสบการณ์ในการผลิต ประกอบกับมีผู้นำที่ดี ประธานมี ความเสียสละ พุ่มเทให้ทำงานในการนำสมาชิกดำเนินงานกลุ่ม จุดอ่อน คือ ทุกกลุ่มแม่บ้านยังขาดความรู้ และทักษะในการจัดระบบการเงิน-การบัญชี ผลิตภัณฑ์ไม่มีฉลากแสดงรายละเอียดข้อมูลครบถ้วน ไม่มีตราสัญลักษณ์ ของตนเอง บรรรจุภัณฑ์มีลักษณะธรรมดา ใส่ซองพลาสติกใส ขาดบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม และขาดการส่งเสริมและหาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าที่หลากหลายทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด การผลิตจะเห็นว่า กลุ่มผลิตเป็นสินค้า Handmade ผลิตได้ที่ละไม่มาก ทำการผลิตไม่สม่ำเสมอ และยังขาดการพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ และกลุ่มไม่มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการพัฒนา กลุ่มที่ชัดเจน โอกาส คือ ทุกกลุ่มแม่บ้านยังมีโอกาสพัฒนาอีกมาก เนื่องจากกลุ่มได้รับการสนับสนุน และช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ อุปสรรค คือ ทุกกลุ่มแม่บ้านยังไม่ได้จัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจ ปัญหาส่วนหนึ่งมาจากการดำเนินการด้านเอกสารมีความยุ่งยากขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดเตรียมเอกสาร ส่วนการขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนทุกกลุ่มแม่บ้านยังไม่เคยดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชานินทร์ ศิลป์จารุ (2549 : 3) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และ

อุปสรรคของธุรกิจผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบจุดแข็งจุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของธุรกิจผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จำแนกตามกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องดื่ม ผ้า/เครื่องแต่งกาย ของใช้/ของที่ระลึก และสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร ผลการวิจัย พบว่าจุดแข็งของธุรกิจ ได้แก่ ผู้นำมีประสบการณ์ มีความรับผิดชอบและศักยภาพความพร้อมในการเป็นผู้นำ มีแรงงานฝีมือดีจึงผลิตสินค้าได้คุณภาพ การประสานงานกันภายในกลุ่มเข้ากันได้เป็นอย่างดี จุดอ่อนของธุรกิจ ได้แก่ การขายสินค้าผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ยังทำไม่ได้ผล ขาดการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าให้เป็นที่รู้จัก ไม่สามารถหาตัวแทนจำหน่ายสินค้าและช่องทางการกระจายสินค้าได้ และขาดการวางแผนการใช้จ่ายเงิน โอกาสของธุรกิจ ได้แก่ ระบบการติดต่อสื่อสารปัจจุบันมีความสะดวกและรวดเร็ว วัตถุดิบในพื้นที่มีเป็นจำนวนมากและได้มาตรฐานจึงผลิตสินค้าได้คุณภาพสูง ตลาดสินค้าขยายตัวเพิ่มขึ้นและลูกค้ามีความสนใจดูแลรักษาสุขภาพมากขึ้นจึงส่งผลดีต่อยอดขาย อุปสรรคของธุรกิจ ได้แก่ ระดับภาวะราคาน้ำมันมีแนวโน้มสูงขึ้น ค่าเงินบาทแข็งตัวทำให้สินค้าส่งออกได้ยาก อัตราค่าครองชีพของประชาชนสูงขึ้น ทำให้อำนาจการซื้อลดลง ไม่ได้รับการสนับสนุนเงินกู้จากสถาบันการเงินเหมือนในอดีต ธุรกิจมีขนาดเล็ก การระดมทุนผ่านตลาดหลักทรัพย์จึงทำได้ยาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เสาวลักษณ์ จิตติมงคล, สมพร นนทภา และ ยุพากรณ์ ชัยเสนา (2558 : 105-106) วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านแปรรูปเนื้อสัตว์เข้าสู่มาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชน (มจก.) กรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านแปรรูปเนื้อสัตว์บ้านนาจารย์ อำเภอมะนัง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า กลุ่มวิสาหกิจมีจุดแข็ง คือ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนในจังหวัดกาฬสินธุ์ วัตถุดิบที่ใช้มีคุณภาพหาได้จากท้องถิ่น กระบวนการผลิตใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความมั่นคงทางการเงิน มีความเชี่ยวชาญในการผลิต มีจุดอ่อนที่เครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิตไม่ทันสมัยและไม่เพียงพอ ยังขาดทักษะด้านเทคนิคการผลิต ขาดประสิทธิภาพของการควบคุมการผลิต ขาดการวิจัยและนวัตกรรม ด้านผลิตภัณฑ์ ขาดความรู้และทักษะในการจัดการระบบบัญชี และมีโอกาสได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว ผู้บริโภคซื้อเป็นที่ระลึก การจำหน่ายผลิตภัณฑ์กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐในการขยายตลาดไปยังต่างประเทศ อุปสรรคของกลุ่ม คือ มีคู่แข่งที่ผลิตผลิตภัณฑ์เดียวกัน และผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค มีผลตรงกันข้ามกับงานวิจัยของ คณิตา ไกรสันติ และรัตนนต์ คำศรี (2559 : 564) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสุชาวดี ตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสุชาวดี และศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสุชาวดี ตำบลปริก อำเภอสะเดา ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนสุชาวดีมีศักยภาพด้านผู้นำและการบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบ ผู้นำกลุ่มมีการสนับสนุนให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และการดำเนินงาน ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ด้านการผลิต มีแหล่งวัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นการลดต้นทุนในการผลิต มีการควบคุมคุณภาพสินค้าผ่านตามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) เครื่องหมายรับรองฮาลาลและองค์การอาหารและยา (อย.) จนผลิตภัณฑ์ได้รับระดับ 4 ดาว ด้านสมาชิกและชุมชนมีรายได้เสริมและมีการจัดสรรเงินปันผลให้กับสมาชิกเป็นรายปี และผลกำไรบางส่วนนำมาทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจ

แก้สมาชิก

2. ศักยภาพการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านตำบลแม่สองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านตำบลแม่สองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยการประเมินศักยภาพตนเองของกลุ่มแม่บ้านตามมาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชน พบว่า ในภาพรวมกลุ่มแม่บ้านตำบลแม่สองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีระดับศักยภาพตั้งแต่ค่อนข้างต่ำถึงระดับปานกลาง บางกลุ่มยังไม่มีการจัดทำเอกสาร/หลักฐานตามระบบ และบางกลุ่มมีเอกสาร/หลักฐาน ตามข้อกำหนด แต่ยังไม่มีการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบครบถ้วน ทั้งนี้ กลุ่มแม่บ้านมีความพร้อมในการเข้าสู่ระบบมาตรฐานการจัดการ โดยกลุ่มแม่บ้านมีการจัดระบบที่คล้ายคลึงกัน โดยเรียงลำดับในการปฏิบัติตามระบบ คือ หมวด 3 ด้านการบริหารจัดการด้านการผลิตและการบริหาร หมวด 5 ด้านการปรับปรุงและพัฒนาสู่ความยั่งยืน และหมวด 4 ด้านการบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน ซึ่งแตกต่างกับผลการวิจัยของ เสาวลักษณ์ จิตติมงคล, สมพร นนทภา และ ยุพาภรณ์ ชัยเสนา (2558 : 93) วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านแปรรูปเนื้อสัตว์เข้าสู่มาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชน (มจก.) กรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านแปรรูปเนื้อสัตว์บ้านนาจารย์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การวิเคราะห์การบริหารจัดการกลุ่มโดยใช้เกณฑ์ประเมิน 5 หมวด ในภาพรวมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการจัดทำระบบทุกหมวดอยู่ในระดับดีมาก โดยส่วนใหญ่มีการจัดทำเอกสาร/หลักฐาน มีการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับระบบ และมีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีระบบบริหารจัดการ คือ หมวด 3 ด้านการบริหารจัดการด้านการผลิตและการบริการ คิดเป็นร้อยละ 95.38 หมวด 4 ด้านการบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน คิดเป็นร้อยละ 85.36 หมวด 1 ด้านการบริหารองค์กรและบุคลากร คิดเป็นร้อยละ 81.05 หมวด 5 ด้านการปรับปรุงและพัฒนาวิสาหกิจ สู่ความยั่งยืน คิดเป็นร้อยละ 80.86 และหมวด 2 ด้านการบริหารจัดการด้านการตลาด คิดเป็นร้อยละ 80.00 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านในเรื่องแนวทางการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนในรูปแบบการสร้างเครือข่าย ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนการดำเนินงานทำให้เกิดประโยชน์ในทางธุรกิจ
2. กลุ่มแม่บ้านควรมีการบูรณาการร่วมกันเพื่อพัฒนาและเพิ่มศักยภาพจากจุดแข็งที่มีและโอกาสที่เกิดขึ้น ลดจุดอ่อนและอุปสรรคเพื่อการดำเนินงานที่ยั่งยืน โดยการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเชิงลึกถึงปัญหาของการจัดการเข้าสู่มาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มแม่บ้านตำบลแม่สองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

2. ควรศึกษาความสามารถในการปรับตัวของกลุ่มแม่บ้านเพื่อเข้าสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
3. ควรมีการศึกษาแรงจูงใจที่มีผลต่อการได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
4. ควรมีการศึกษาสภาพการดำเนินงานของธุรกิจผลิตภัณฑ์ชุมชน และผลที่เกิดจากการได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)

รายการอ้างอิง

- คณิตา ไกรสันติ และ รสมนต์ คำศรี. (2559). แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสุชาวดี ตำบลปริก อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา. ใน *การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ และ นานาชาติ ครั้งที่ 7 23 มิถุนายน 2559* (หน้า 554-566). สงขลา: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2549). การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของธุรกิจผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. *วารสารวิชาการเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม*, 1(2), 3-16.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักฯ.
- เสาวลักษณ์ จิตติมงคล, สมพร นนทภา และ ยุพากรณ์ ชัยเสนา. (2558). *รูปแบบการพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านแปรรูปเนื้อสัตว์เข้าสู่มาตรฐานระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชน (มจก.) กรณีศึกษา กลุ่มแม่บ้านแปรรูปเนื้อสัตว์บ้านอาจารย์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ : รายงานการวิจัย*. กาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตกาฬสินธุ์.

